

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

**МАТЕРІАЛИ VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ, ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

(Суми, 18-19 квітня 2019 року)

**Суми
2019**

6. Голінько Ю. С. Умови для досягнення еквівалентності при перекладі [Текст] / Ю. С. Голінько; наук. кер. О. В. Назаренко // Перекладацькі інновації : матеріали VI Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 17-18 березня 2016 р. / Редкол. : С. О. Швачко, І. К. Кобякова, О. О. Жулавська та ін. – Суми : СумДУ, 2016. – С. 83–85.

Світлана Швачко,

д. філол. н., професор кафедри германської філології
Сумського державного університету

Тетяна Анохіна,

к. філол. н., доцент кафедри прикладної лінгвістики, порівняльного
мовознавства та перекладу Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова

СЛОВО КОБЗАРЯ ВІД ВАШИНГТОНА ДО СУМ

Об'єкт дослідження – спадщина Т. Г. Шевченка, предмет – ідіолект негаторів. Ведучим є компаративний аналіз діасинхронічного виміру референтів у різних дискурсах. Тематична парадигма представлена лексемами *неволя, несвобода, неправда*. Основними жанрами віршів є іронія та сатира. Читачу в нагоді автор рекомендує “лікуватися гумором”.

Лексикон поета тлумачиться в соціально-побутовій ендозоні. Розумне слово автора живе в прийдешніх поколіннях – у статусі референта наукового пошуку (в теоріях експлікації, імплікації, мононегації, полінегації, парадигматики, амбівалентності та епідигматики). Секондарне словотворення із негативними елементами не закінчується зазначеним етапом, деривація продовжується у режимі наступної добудови. Дискусія із задіяних питань має відкритий характер як така, що генерує труднощі вічної проблеми.

Щорічне вшанування славної пам'яті Т. Г. Шевченка є нагодою для прийдешніх поколінь усвідомити велич поета, силу його слова та не забути присягу П. Куліша “Будь же, Тарасе, певен, що ми (твій заповіт) збережемо і ніколи не звернемо з дороги”. Про велич слова поета свідчить не лише його ясний і мудрий лексикон, але й потенційна творча сила слова добудови. Ідіолект Кобзаря актуалізується в експліцитних формах типу *глуха ніч неволі, не дай ні духу неволі, незрячі гречкосії, не дай пропасти на чужині, кругом неправда і неволя, нудити світом тощо*. Імпліцитні засоби спрацьовують у глибинних структурах типу *народ замучений мовчить, і мертвим і живим*, а також - поєднанням імпліцитного та експресивного на зразок *кругом лихо, де не глянеш, нелюди і змії* та т.ін.

Тарас Григорович Шевченко талановито зобразив свій духовний світ в мистецтві та передусім – у поетичній творчості [1, с. 3]. Т. Г. Шевченко представляє відсутність явищ полінегативно та мононегативно. Пор.: *нерозумний сину, умер неборака; нема його, не прибуде, – одна я осталась; ніде не чуть людської мови; того лиха не було ніколи* [4, с.134].

Маркери негатиї представлені як повнозначними одиницями, так і синтаксичними формантами [2, с.39]. Гучно лунають такі конструювання: *схаменіться, недолюди; ненагодована і гола воля; а тим часом сичі вночі недобре віщують на коморі; не літають з того світа пустку наповнити; ніхто її не рятує; мірялась ... з німотою*.

Сема “не” у шевченківських рядках є поліфункціональною, вона корелює з означенням, означуваним, ситуативним уточненням: *не русалонька блукає, то дівчина ходить; ніхто не чув, ніхто не бачив; голосно зневажала; нерідна мати; невеликі три літа; неприязний краю; не злим тихим словом* [4, с. 354].

“Не” сема у віршах поета позначається в поверхневій структурі номінативних та комунікативних одиниць зовнішньолексемно та імпліцитно в глибинній структурі [3, с. 250], у конструюваннях типу *Нехай я заплачу, – нехай свою Україну я ще раз побачу; Тече вода в синє море, та не витікає; ніхто і не*

побачить; біле личко червоніє не довго; дівчата, не вік дівувати; не слухала стара мати, робила, що знала.

Віршована мова сучасних поетів резонує шевченківську співзвучність, музичність, влучність; аксіологічний шарм не цурається категорії негації за принципом *в інтересах мови і так, і не, де треба я скажу*. Патерни із семою “не” мають у мовленні (прозовому чи віршованому) опозиційні конструювання з елементами негативного, небажаного, аморального. Антонімічні дихотомії реалізуються вкупі, в режимі протиставлення.

У Вашингтоні (округ Колумбія) 1964 року відкрито пам’ятник борцю за свободу і незалежність всіх поневолених народів – Тарасу Григоровичу Шевченку, де викарбувані слова з поеми “Кавказ” у перекладі Віри Річ.

<i>Не вмирає душа наша,</i>	<i>... Our soul shall never perish.</i>
<i>Не вмирає воля</i>	<i>Freedom knows no dying.</i>
<i>І неситий не виоре</i>	<i>And the greedy cannot harvest</i>
<i>На дні моря поле,</i>	<i>Fields where seas are lying;</i>
<i>Не скує душі живої</i>	<i>Cannot bind the living spirit</i>
<i>І слова живого.</i>	<i>Nor the living word.</i>
<i>Не понесе слави Бога,</i>	<i>Cannot smirch the sacred glory</i>
<i>Великого Бога</i>	<i>Of th’almighty Lord.</i>

Перекладачка Віра Річ майстерно донесла переконливі думки поета про неможливість знищення душі народу та його прагнення до волі в символічному образі нескореного Прометея [5, с. 18]. Віра Річ – маленька жінка з великим українським серцем, схожа вона була не на англійку, а на українку. Чи є випадковістю, що за життя вона заповідала поховати частину свого праху поряд із Чернечою горою і могилою Тараса Шевченка? Волю Віри Річ виконано.

На надгробку пам’ятника Вірі Річ українською та англійською мовами викарбувані слова Тараса Шевченка, які, на нашу думку, значною мірою відтворюють сенс життя мисткині:

<i>Та не однаково мені,</i>	<i>“But it does touch me deep if knaves</i>
-----------------------------	---

Як Україну злії люде

Evil rogues lullour Ukraine

Присплять, лукаві, і в огні

Asleep, and only in the flames

Її, окраденую збудять...

Let her, all plundered wake again...

Ох, неоднаково мені»

That touches me with deepest pain”

(Тарас Шевченко)

(Переклад Віри Річ)

“Заповіт” Тараса Шевченка перекладений на 40 мов світу, перекладачі-ретранслятори намагаються адекватно відтворити інформацію та прагматику тексту. Таким чином спадщина Великого Кобзаря живе та діє у міжмовному вимірі від Вашингтону до Сум.

Список використаних джерел:

1. Зорівчак Р. Питання шевченкознавства / Р. Зорівчак // Слові і Час. – 2012. – N 12. – С. 3–16.
2. Кобякова И. К. Введение в сравнительную типологию номинативных и коммуникативных единиц английского, русского и украинского языков : учеб. пособие / И. К. Кобякова, С. А. Швачко. – Сумы : Сумский государственный университет, 2017. – 199 с.
3. Швачко С. Філологічні вкраплення в поезії Т. Г. Шевченка / С. Швачко // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія. – 2015. – Вип. 30. – С. 247– 252. – Режим доступу : <http://journals.uran.ua/index.php/2411-5991/article/view/61995/57687>
4. Шевченко Т. Повне зібрання творів: у 6-ти т. В Т. – 1. Київ. : Вид-во АН УРСР. – 1963. – 484с.
5. Шевченко Т. “Кобзарь” у перекладах Віри Річ. Київ : Мистецтво. – 2014. – 336с.